

Fiadhúlra na hÉireann a aicmiú

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh trí cheithre chárta d'fhiadhúlra na hÉireann a thaispeáint (spideog, frog, crann darach, gráinneog) agus fiafraigh den rang conas a shórtálfadís iad ionas go mbeadh duine eile in ann gach ceann acu a aimsiú arís. Léirigh eochair chraobhach shoiléir Tá/Níl ar an gclár le feithiclí (rothar, bus, bád, eitleán), agus tosaigh go mícheart d'aon ghnó ionas go bhfeicfidh na daltaí cén fáth nach mór do gach freagra a bheith cinnte. Ansin tógann na grúpaí a n-eochair féin le nótaí greamaitheacha ar ocht gcárta grianghraf agus taifeadann siad an chonair chraobhach sa Dialann Imscrúdaithe. Stiúir an crann sórtála idirghníomhach ar an gclár bán idirghníomhach, úsáid an eochair chun broc rúndiamhrach a aithint ar chonair a leanann an rang ar fad le chéile, agus críochnaigh le plé eolaíochta faoin rud a fhágann go n-oibríonn ceist faoi thréith.

Cuspóirí foghlama

- Eochair chraobhach Tá/Níl a thógáil a shórtálann sraith d'ainmhithe agus de phlandaí na hÉireann de réir a dtréithe
- Eochair chraobhach a úsáid chun eiseamal mistéireach a aithint óna thréithe infheicthe

Roimh an gclog: réiteach

Priontáil agus gearr sraith amháin d'ocht gcárta grianghraf fiadhúlra do gach grúpa (spideog, frog, crann darach, gráinneog, sionnach, bradán, bóin Dé, seilide) chomh maith le nótaí greamaitheacha. Leathanach amháin den Dialann Imscrúdaithe do gach dalta. Bíodh an crann sórtála idirghníomhach réidh ar an gclár bán idirghníomhach; tá an grianghraf den bhroc rúndiamhrach ar an scáileán do chéim 5, gan aon ainm air.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
Cártaí grianghraf d'fhiadhúlra na hÉireann (spideog, frog, crann darach, gráinneog, sionnach, bradán, bóin Dé, seilide)	1	grúpa	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	líníochtaí líne simplí de na horgánaigh bheo chéanna (na hocht gcinn) ar pháipéar gan línte
nótaí greamaitheacha	12	grúpa	seomra ranga	cearnóga beaga de pháipéar garbh agus blu-tack
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach glan A4 le haghaidh crann na heochrach craobhaí, tarraingthe nó scríofa le heangú (ceisteanna agus pointí deiridh a bhfuil ainm orthu)
grianghraf den eiseamal rúndiamhrach ar an gclár	1	an rang	seomra ranga	grianghraf priontáilte a thaispeánann an múinteoir

Pointe sábháilteachta

Déan maoirseacht ar úsáid na siosúr má ghearrann na daltaí na sraitheanna cártaí priontáilte; seachas sin, is beag guais atá ann: cártaí páipéir agus nótaí greamaitheacha amháin.

Céimeanna teagaisc

- **Cad is eochair chraobhach ann?:** Caith thart ar ocht nóiméad ag an gclár sula dtugtar aon chárta fiadhúlra amach. Ná húsáid ach sraith na bhfeithiclí. Tairg “An bhfuil rothaí air a bhaineann leis an talamh?”, lig do dhuine a thabhairt faoi deara nach n-oibríonn an cheist i gcás an eitleáin, ansin cuir “An dtaistealaíonn sé ar uisce?” ina háit ionas go dtuigfidh an rang cén fáth nach mór do gach freagra Tá/Níl a bheith cinnte.
- **Ár n-eochair chraobhach a thógáil:** Tabhair sraith cártaí amháin agus nótaí greamaitheacha do gach grúpa. Mínigh go daingean nach mór tréithe a lua sna ceisteanna, ní ainmneacha ainmhithe. Siúil timpeall agus fiafraigh “An gcríochnaíonn gach cárta in aon áit ainmnithe amháin go díreach?” Seachain an chéad cheist a mholadh; má bhíonn grúpa i bponc, fiafraigh díobh cad é an difríocht is mó idir na cártaí atá acu.
- **Triail an eochair chraobhach ar an scáileán:** Stiúir an crann sórtála idirghníomhach ar an gclár bán idirghníomhach. Cuir i láthair é mar an riail chéanna atá ag na heochracha páipéir: lean ort ag craobhú go dtí go mbíonn a phointe deiridh féin, agus ainm air, ag gach cárta. Nuair nach mbíonn an rang ar aon intinn faoi fhreagra Tá/Níl, stad agus déan plé eolaíochta de: ní mór do cheist mhaith an freagra céanna a thabhairt, bunaithe ar a bhfuil le feiceáil.
- **Aithin an t-eisemal rúndiamhrach leis an eochair:** Nocht grianghraf an bhroic agus tabhair cúpla soicind dóibh chun féachaint air go ciúin. Treoraigh conair choiteann an ranga os ard, ceist amháin faoi thréith ag an am. Liostálann na grúpaí gach cinneadh agus an t-ainm deiridh ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe; tabhair an oiread creidiúna don chonair agus a thugann tú don ainm.
- **Úsáid an eochair leat féin:** Taispeáin orgánach beo amháin ag an am, agus ná brúigh an cnaipe Seiceáil go dtí go mbeidh cinneadh déanta ag gach dalta ina aonar ar dtús. Ansin iarr ar na grúpaí a gcéad cheisteanna a chur i gcomparáid le grúpa in aice leo agus a bheith réidh le difríocht amháin a roinnt a d'fhág gach cárta ainmnithe go cóir mar sin féin.
- **Cad a d'inis an eochair dúinn?:** Comhrá gearr i mbeirteanna, ansin plé eolaíochta leis an rang ar fad. Tarraing amach na pointí seo: tréith amháin i ngach ceist; ba chóir go dtabharfadh beirt daltaí atá ag féachaint ar an ngrianghraf céanna an freagra céanna; úsáideann bitheolaithe agus baill foirne de chuid NPWS (Seirbhís na bPáirceanna Náisiúnta agus an Fhiadhúlra) eochracha mar seo i bhfálta sceach, i gcoillte agus i ngairdíní scoile in Éirinn.

Cad ba cheart a fheiceáil

Tugann eochair ghrúpa a éiríonn léi a phointe deiridh féin, agus ainm air, do gach ceann de na hocht gcárta, trí cheisteanna soiléire faoi thréithe a úsáid (mar shampla planda / cleití / eití agus lanna / spíonta / sliogán / sé chos). Aithnítear an t-eisemal rúndiamhrach mar bhroc tríd an eochair: fionnadh ar dtús, ansin aghaidh le stríoca dubha agus bána. Má bhíonn cártaí fágtha agus an pointe deiridh céanna á roinnt acu, is gnách gur ceist dhoiléir nó ceist a bhfuil dhá chuid inti is cúis leis; iarr orthu an cheist a chur arís faoi aon tréith infheicthe amháin.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Is ceist mhaith í “An bhfuil cónaí air amuigh / in uisce?” mar chéad cheist.** Dírigh aird ar chártaí an fhroig agus an bhradáin le chéile: baineann an dá cheann úsáid as uisce, mar sin níl an roinnt soiléir. Iarr orthu tréith infheicthe chinnte amháin a chur ina háit, mar shampla “An bhfuil eití agus lanna air?”
- **Tomhaiseann daltaí cén t-ainmhí atá ann óna gcuimhne in ionad dul tríd na tréithe ceann ar cheann.** Moilligh an chonair, agus iarr orthu gach freagra Tá/Níl a chosaint le fianaise atá le feiceáil sa ghrianghraf sula ndeir aon duine “broc”.
- **Má thosaigh dhá ghrúpa le céad cheisteanna éagsúla, caithfidh sé go bhfuil eochair amháin mícheart.** Iarr ar an dá ghrúpa a gconairí a shiúl os ard. Dearbhaigh gur féidir tosú ar bhealaí éagsúla cothroma agus go n-oibríonn siad fós má tá gach tréith soiléir agus má chríochnaíonn gach cárta le hainm.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tosaigh le trí chárta amháin (crann darach, spideog, frog), cóipeáil an mhioneochar sin isteach sa dialann, ansin cuir na cúig chárta eile leis. • Cuir na daltaí ag obair i mbeirteanna ag bord an mhúinteora agus tabhair ceist shoiléir amháin dóibh le tosú, mar shampla “An planda é?”	• Nuair a bheidh an eochair do na hocht gcárta ag obair, fiafraigh díobh cén chéad cheist a roinn an tsraith ina dhá charn ab úsáidí, agus cén fáth. • Ar an gconair don eiseamal rúndiamhrach, taifead gach cinneadh faoi thréith, ní hamháin an t-ainm deiridh.	• Malartaigh cárta amháin le grúpa eile agus seiceáil an ainmníonn a n-eochair fós é: de ghnáth nochtann sé seo ceist dhoiléir. • Déan léirmheas ar eochair ghrúpa in aice láimhe chun teacht ar aon cheist Tá/Níl a bhfuil dhá chuid inti nó atá neamhchinnte, agus mol leagan níos soiléire den cheist, bunaithe ar thréith amháin.

Nasc traschuraclaim

Nasc le sórtáil agus le léaráidí crainn sa Mhatamaitic: tarraingíonn na daltaí an chonair chraobhach Tá/Níl agus léann siad conas a roinneann gach scoilt an tsraith ina dhá leath.

